DOC. RUDZINSKAITĖ-ARCIMAVIČIENĖ

DIEVŲ IR KVEPALŲ ŽEMĖ

SPAUDOS FONDAS

DOC. RUDZINSKAITĖ-ARCIMAVIČIENĖ

DIEVŲ ir KVEPALŲ ŽEMĖ

SENIAUSIOS ŽINIOS APIE ETIOPIJĄ

SPAUDOS FONDAS

TIRAŽAS —
1000 egzempliorių.
SPAUDA —
Kuznickio ir Beilio sp.
IŠLEISTA —
1936 m. sausio mėn. Kaune.

Apie Etiopiją (Abisiniją) dabar visi kalba; rašo apie ją ne tik laikraščiai, žurnalai, kalba radio, bet atsiranda ir greitomis parašytų knygų. Jose kartais skelbiama visiškai nepatikimų ir prieštaraujančių žinių, tiesiog stebinančių skaitytoją.

Kai šiandien seniausioji pasaulyje valstybė Rytuose atkakliai ginasi nuo europiečių, visi su didžiausiu smalsumu žiūri į tą karą ir įvairiai kalba apie tą tartum staiga atsiradusią etiopų tautą. Vieni sako, kad etiopai barbariška, juoda ir nešvari tauta, kad jie turi būti kuo greičiau pagauti į baltųjų rasės rankas ir nuvalyti. Tie savo leidiniuose rodo pačios žemosios rasės negrų tipus kaip etiopų gyventojus. Kalba apie sunkią ten vergovę ir jos žiaurumą.

Kiti, tai jau Etiopijos bičiuliai, pasiduoda kitam kraštutinumui ir reiškia nuomonę, kad Etiopija jau paimta į baltųjų rankas ir turi europišką kultūrą. Jie rodo paveiksluose Etiopijos gyventojų tik aukščiausius atstovus, europiškai apsitaisiusius (etiopų skautai). Euro-

piečių mokytojai moko etiopų vaikus „švedų gimnastikos“. Negusas europišku munduru keliauja automobiliu arba aeroplanu. Jo rūmų kambariai Liudviko XIV stiliaus. Aplink jį europiečiai. Kariuomenės instruktoriai europiečiai, kareiviai aprengti kaip europiečiai.

Etiopija — tautų mozaika, tautų mišinys, pradedant nuo žemesnių negrų tipų iki inteligentiško chamito ir semitc tipo.

Tad kiekvienas, kas rašo arba kalba šiandien apie Etiopiją, gali čia lengvai rasti medžiagos savo iš anksto nustatytoms pažiūroms, randa ten tai, ko nori, ir, reikia pasakyti, kitą kartą rašydamas greitomis iškreipia daug faktų.

Etiopijos kultūrai turėjo daug įtakos aukšta Egipto senovės kultūra, kurios daug pėdsakų išliko ir šiandien.

Apskritai, visa Rytų kultūra yra savotiška. Rytų žmonės aukštai brangina tradicijas. Jų šūkis: „Visa, kas sena, — tai šventa“. Bet Rytų kultūra nesvetima ir progresui ir moka ypatingu būdu surišti su senomis kelių tūkstančių metų tradicijomis ir visa nauja, kas iš jos pačios dvasios kyla.

Pažvelgę į turimus veikalus apie Etiopiją, pastebėsime, kad tikriausių žinių duodama iš to krašto geografijos; etnografinės žinios jau būva labai supainiotos; o senesniųjų Etiopijos istorijos žinių beveik nėra. Visur tik kartojamos

legendos apie žydų karalių Saliamoną ir Sabos karalienę, atvykusią pas jį iš Arabijos, ir apie tai, kad Sabos karalienė, grįžusi į savo tėvynę, pagimdė sūnų, kurio tėvas buvo Saliamonas. Sūnaus vardas Menelikas, ir jis buvo pirmas Etiopų karalius.

Tad iš tikrųjų Etiopijos istorijos, ypač ankstyvesnės jos gadynės, nėra, — ją reikia dar parašyti, ir bendras mūsų laikais susidomėjimas tuo kraštu turi duoti mokslininkams impulsą suieškoti dokumentų, liečiančių to krašto praeitį.

Tuo tarpu aš čia papasakosiu, ką kalba Egipto dokumentai apie Etiopiją.

Dar III-čiosios dinastijos laikais, tai yra trečiojo tūkstančio metų pradžioje prieš mūsų erą, faraonui Džoserui viešpataujant, Egiptas pradeda savo amžiną kovą su Nubija. Egiptiečiai tą žemę vadino Kuš. Taip pat ji pavadinta ir Biblijoje. Ji buvo pirmoji Egipto kolonizacijos sritis, sudarydama natūralų Egipto žemės tęsinį. Tos žemės gyventojai buvo tada visiškai kitos rasės, negu egiptiečiai, — tai buvo juodiei, daug žemesnės kultūros už egiptiečius, ir ta aplinkybė kaip tik buvo patogi egiptiečiams. Jie lengvai galėjo nugalėti tą barbarų kraštą, kurs greit pasidavė Egipto kultūrai, su laiku priėmė iš jo religiją ir kalbą.

Egiptiečiams Kušo žemė buvo labai naudinga, nes ten buvo daug aukso kasyklų, medžių laivams statydinti. Iš ten jie gabeno auksą, dramblio kaulą, vergus, o vėlesniais laikais, kada buvo įvesta čia Egipto kultūra, ir Nubija tuo būdu glaudžiai susirišo su Egiptu, tada ji pristatydavo Egiptui puikiausių kareivių.

Nubija nuo senovės laikų garsėjo kaip karingos tautos kraštas. Egiptas nuo seniausių laikų — 3 tūkstančio metų pradžioje jau prasiveržė į Nubiją pietuose nuo Asuano slenksčio*). Ir nuo to laiko vis toliau į pietus ėjo Egipto kolonizacija Nubijoje, ir IV dinastijos laikais per Nubiją Egiptas pradeda prekybos susisiekimą su žeme Punt. Punt buvo vadinama visa Somalio žemė Afrikoje, Raudonosios jūros pietų pakraštyje. Tos žemės sienų negalima dar šiandien tiksliai nustatyti, tik aišku, kad didelis šiandieninės Etiopijos plotas tai ir yra ta senoji Punto žemė.

Ji buvo apėmusi ir šių dienų italų Eritrėją ir toliau tęsėsi į pietų vakarus. Kaip tik čia dabar yra šiaurinis karo frontas, kur yra miestai Aksumas, Makalė ir kiti (tais senovės laikais, apie kuriuos čia kalbama, tų miestų dar nebuvo).

*) Čia kalbama apie Nubiją ne tik dėl to, kad per ją Egiptas pradeda pirmą prekybos susisiekimą su Puntu, tad su šiandienine Etiopija; kaip toliau pamatysime, Nubija vėlesniais laikais glaudžiai susiriša su Etiopija.

Egiptas senovės laikais.

Rutuliukais pažymėti kelial iš Egipto į Punto žemę.

Kurių prekių išveždavo egiptiečiai iš Punto žemės? Dažniausiai Egipto dokumentai kalba apie tą žemę kaip kvepalų žemę. Egiptiečiai buvo labai dideli kvepalų mėgėjai, tad ir savo dievams, šventovėms apeigų metu aukodavo kvepalus, smilkydavo aromatinėmis žolėmis iš Punto.

Seniausia egiptiečių kronika, Palermo akmuo, kur užrašyti tik svarbiausieji Egipto senovės karalystės įvykiai, rašo ir apie ekspedicijas į Puntą. V dinastijos (2750—2625) faraonas Sahura surengė didelę ekspediciją į Punto žemę. (Tais laikais Egiptas buvo jau jūros valstybė ir dažnai siuntė savo laivyną į Finikiją ir Puntą).

Punto žemė Sahuros kronikoje pavadinta „Dievo žeme" ir parašyta, kad iš ten buvo atvežta į Egiptą daug aromatiškų smalų ir kamedijos; tos smalos visur Rytuose buvo vartojamos smilkalams ir kosmetiniams tepalams (1 pav.).

Toje kronikoje smulkiai aprašyta, kiek ir kurių dalykų buvo atgabenta iš Nubijos į Egiptą: 80000 saiko vienetų miros, 6000 svorio vienetų aukso ir sidabro lydinių, 2600 vertingo medžio liemenų (reikia manyti, kad juodojo medžio).

Sahura buvo pirmas Egipto faraonas, kuris jau ne per Nubiją, bet betarpiškai pradėjo prekybą su Puntu. Kuriuo keliu ėjo ta

1 pav. Tarnaitė puošia damas, įverdama joms auskarus. Kiekvienos damos galvos aptaise kvepalams prietais s, iš kurio laikas nuo laiko išlaša po vieną kvepalų lašą.

prekyba? Nuo miesto Kopto, kur Nilas arčiau prieina prie Raudonosios jūros, per Chamato akmenų skaldyklą (5 dienos kelio ligi Raudonosios jūros), o toliau jau ėjo susisiekimas laivu. Vėlesniais laikais ekspedicijos į Puntą buvo daromos nuolat. Vienas valdininkas savo kapo užraše giriasi lydėjęs savo poną ekspedicijose į Puntą 11 kartų.

Tiek duodu čia žinių apie Egipto susisiekimą su Puntu senovės karalystės laikais.

Vidurinių amžių pradžioje Egiptas pasidalijo į daugelį sričių, susilpnėjo ir ilgą laiką užsidarė savo sienose. Tais laikais Punto žemė tapo legendarine žeme. Štai kokia ra užsilikusi iš tų laikų legenda, užrašyta ant papirusų, dabar esančių Leningrade, Ermitaže.

Nelaimingas keliauninkas, kurį jūros bangos išmetė į salos krantą, priklausantį karalienei Gyvatei, taip aprašo savo nuotykius:

„Čia (salos krante) tris dienas aš buvau vienų vienas, turėdamas sau draugą tik savo širdį. Užmigau apkerėtas, ir mane pridengė šešėliai. Pirmiausia ištiesiau savo kojas (t. y. atsistojau), kad patirčiau, ką turiu daryti su savo lūpomis. Radau figų, vynuogių, įvairių gerų šaknų, agurkų, žuvų ir paukščių — nieko ten nestigo".

Toliau keliauninkas pasakoja apie karalienės Gyvatės atvykimą:

„Medžiai braškėjo, žemė drebėjo. Atgręžiau savo veidą ir pamačiau einančią Gyvatę, trijų dešimtų uolekčių ilgio, su barzda, ilgesne už dvi uolektis. Jos sąnariai buvo paauksuoti, antakiai — iš gryno lapislazuli. (Keliauninkas labai nusigando). Ji atvėrė savo nasrus ir paklausė: „Kuriuo būdu tu čia atsiradai be mano žinios?" O aš, — sako keliauninkas, — puoliau ant pilvo prieš ją" (taip egiptiečiai darydavo, kada norėjo pareikšti kam didelę pagarbą).

Pasakojimas baigiasi tuo, kad toji Gyvatė apdovanojusi jį salos turtais ir leidusi grįžti į tėvynę. Gyvatė davusi jam kvepalų, miros luitų, tepalo akims trinti, dramblio kaulo, beždžionių, žirafų.

Šiandien ištirta, kad ta pasakiška turtinga sala buvo Punto žemė.

Keliauninkas sako, kad tos žemės valdovė buvusi Gyvatė. Įdomu, kad šiaurinėje Etiopijoje yra išlikusi legenda, jog pirmas jos karalius, jos turto saugotojas buvęs drakonas.

Vėliau, XI dinastijos laikais, faraonas Mentuhotepas VII padarė šventovės reikalams vėl ekspediciją į Puntą.

XII dinastijos laikais vėl Egiptas susijungė, pasidarė galingas; beveik visa Nubija buvo jo rankose, ir tuo laiku susisiekimas su Puntu ėjo jau kitu keliu. Jau buvo tarp Nilo ir Sueco įlankos kanalas, o iš ten Raudo-

nąja jūra jau buvo galima plaukti tiesiog į Puntą (žiūr. žemėlapį).

Daug vėliau, po daug metų pertraukos, tuo keliu plaukė į Puntą XVIII dinastijos faraonės Hatšepsutės laivai. Tai buvo tūkstantis penki šimtai metų prieš mūsų erą. (Ta faraonė ir jos veikimas aprašyta mano knygutėje — „Moters būklė Egipte — pirmoji moteris soste, faraonė Hatšepsut").

Faraonė Hatšepsutė, vienintelė faraonė Egipte ir pirmoji moteris soste (2 pav.), surengė didelę ekspediciją į Punto žemę. Apie tą ekspediciją pati faraonė papasakojo savo šventovės Der-El-Bahri sienose. Šita šventovė savo originališku įrengimu yra vienintelė Egipte*). Iš tolo iškyla grandioziški pastatai. Kelios kolonų eilės ant iškaltos uolose terasos sudaro milžinišką kiemą prieš šventovę.

Įvairios uolų ir simetriškų kolonų formos —gamtos ir meno suderinimas—sudaro harmoningą visumą, fantastišką ir paslaptingą šventovę žemės gelmėse (3 ir 4 pav.). Tos kalnų šventovės vidaus sienos yra lyg paveikslų galerija, o kartu ir Hatšepsutės valdymo metraščiai. Šventovė, kaip rašo čia pati faraonė, buvo pastatydinta pagal dievo Amono jai duotą planą: „Dievas Amonas įsakė man padaryti jam Puntą su mirtų terasomis Egipte,—

*) Ji yra Egipto pietuose, netoli Luksoro.

CENTRALINĖ VALSTYBINĖ

2 pav. Faraonės Hatšepsutės atvaizdas.

sako Hatšepsutė, — ir aš padariau Egipte dievo žemės Punto panašumą". Toliau faraonė pasakoja, kad kartą, besimelsdama Amonui prieš jo statulą, ji išgirdusi dievo orakulo balsą: „Keliai į Puntą turi būti ištirti, keliai i mirtų terasų žemę turi būti įveikti. Ta seniai pagarsėjusi dievų žemė iš tikrųjų yra mano saldybės vieta. Aš sukūriau ją sau, savo širdžiai palinksminti".

„Ir aš, — rašo Hatšepsutė, — viską įvykdžiau pagal jo didybės įsakymą".

Tam aprašymui šventovės sienose yra atitinkamų iliustracijų*). Faraonė atvaizduota soste įsakanti karaliaus rūmų tarnautojams vykti į tolimą, nežinomą Punto šalį, kad iš ten atvežtų kvapiųjų medžių jos tėvui Amon-Râ ir pasodintų jam sodą, kur jis galėtų maloniai pasivaikštinėti, nes jis pats pageidavęs, kad jam Puntą įrengtų Egipte; kaip ir kalnuotoje Punto šalyje, jo terasos turėjo būti apsodintos medžiais. Skubiai surengta ekspedicija. Sudėjęs oro dievams malonias aukas, kad tuo laiduotų vėjo palankumą, 5 laivų laivynas leidosi į kelionę kanalu, jungiančiu Nilą su Raudonąja jūra. Be daugybės smulkių prekių, laivynas vežėsi į Puntą didelę ak-

*) Jas man teko ten matyti; visur išsilaikė spalvos, tik Hatšepsutės figūra dažniausiai čia ištrinta arba be galvos. Tai keršijo jai jos vyras Tutmozis III, kuris ištisus 20 metų turėjo laukti jos mirties, kad užimtų sostą.

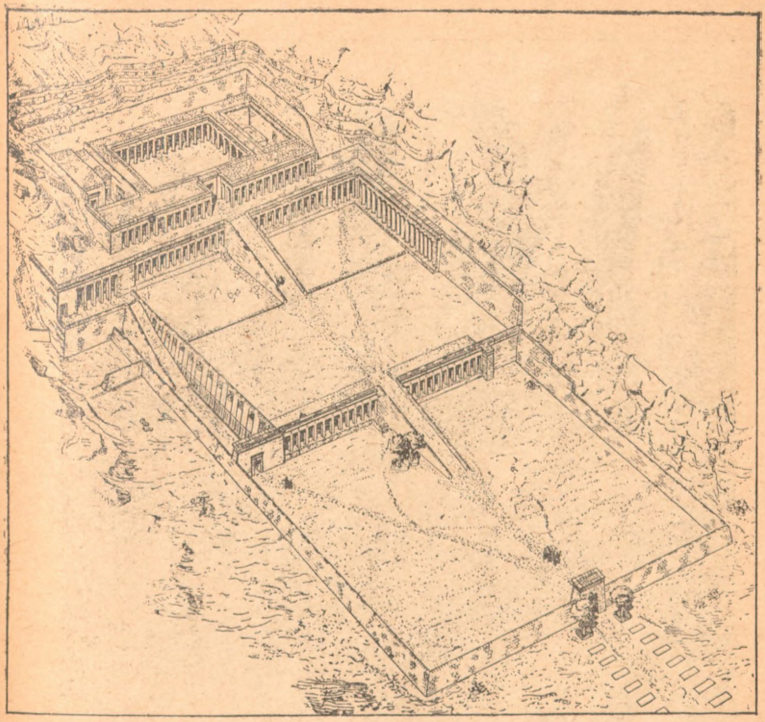

3 pav Faraonės Hatšepsulės Der-El-Bahri šventovės rekonstrukcija.

4 pav. Šių dienų Der-El-Bahri šventovės griuvėsiai.

meninę faraonės statulą. „Jei ji iki šios dienos ten tebestovi, — sako egiptologas Breasted'as, — tai yra tolimiausia nuo Egipto faraono statula".

Ilgą laiką Puntas jau nebuvo matęs egiptiečių laivų — hiksų laikais susisiekimas su Puntu buvo sustabdytas ir kelias į Puntą užmirštas. Todėl po paveikslais, vaizduojančiais laivyno atplaukimą į Puntą, rašoma apie Punto gyventojų nustebimą: „Kaip jūs čia atvykote į tą šalį, kurios egiptiečiai nežino?".

Įteikus dovanas Punto valdovui, prasideda prekių mainai, ir į egiptiečių laivus (5 pav.) kraunama visokių gardžiakvapių medžių, mirtų medžių, dervos ir šviežių miros luitų, cinamono, juodo medžio, tikrų dramblio kaulų, žaliojo aukso, visokių tepalų akims trinti, pavijonų, įvairių rūšių beždžionių, šunų, šiaurinių panterų kailių, čiabuvių su jų vaikais.

Laivynas laimingai grįžo į Egiptą. Sienose parašyta, kad, apžiūrėjusi visą atvežtą turtą, faraonė aukoja savo tėvui dievui Amonui 31 gyvą mirtos medį, didelius aukso, sulieto su sidabru, gabalus, daug juodo medžio, dramblio ilčių, gyvą šiaurės panterą, specialiai faraonės sugautą (įdomu, ką Amono šventovės žyniai padarė su ja?), daugybę panterų kailių ir tris tūkstančius penkis šimtus smulkiųjų galvijų (tat, tur būt, beždžionių). Faraonės favoritui Titiui prižiūrint, buvo atsverti

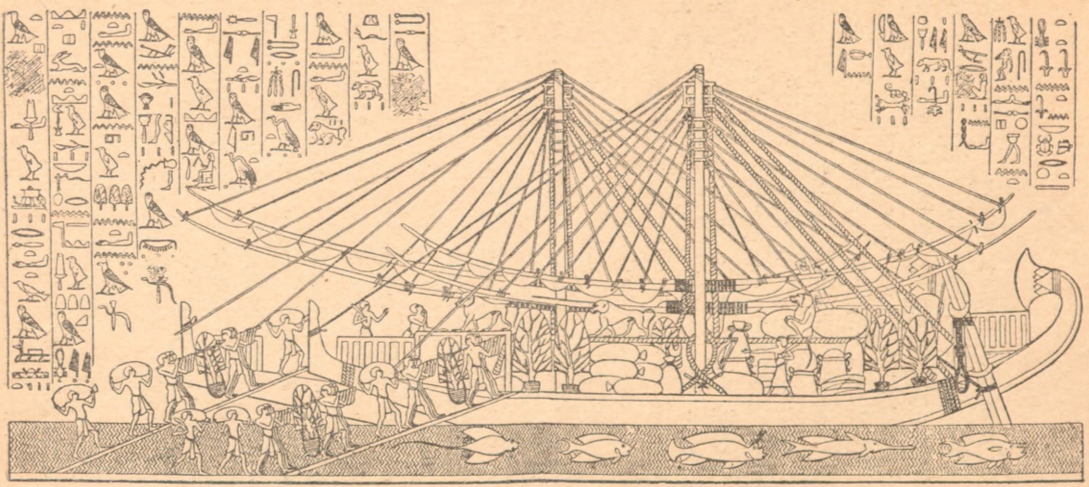

5 pav. Hatšepsutės ekspedicijos laivyno sugrįžimas iš Punto.

dukart už žmogų aukštesni miros luitai ir didžiuliai, dešimt pėdų aukštumo, aukso žiedai.

Iš tų aprašymų ir paveikslų matome, kokia turtinga buvo Punto žemė.

Italai, aprašinėdami šių dienų Etiopijos žemės turtus*), taip pat kalba apie nepaprastą dramblių ilčių didumą, bet mažai duoda žinių apie tos žemės kvepiančius medžius, dėl kurių ten buvo daromos senovės laikais ekspedicijos. Ar nėra ten jau tų medžių? Ne, jie neišnyko, — yra miros krūmų, mirtos ir eukalipto medžių, cinamono, yra ir vartojamas mūsų bažnyčiose smilkalams ladanas, arba smilkalų medis, kuris ten vadinasi „džan-dež" ir kuris šiandien yra brangi prekė.

Baigdama metraštį, faraonė giriasi: „Pietinės mano valstybės sienos siekia Puntą". Tos ekspedicijos aprašymas, gausiai iliustruotas, faraonės Hatšepsutės Der-El-Bahri šventovės sienose — tai seniausias šaltinis susipažinti su Etiopija (egiptologai vadina tą ekspediciją pirmąja moksline ekspedicija).

Ką galima pasakyti apie Punto kultūrą Hatšepsutės laikais iš tų paveikslų ir užrašų Der-El-Bahri šventovėje?.

Čia yra aprašyta, kaip sutiko atvažiavusį iš Egipto laivą to krašto valdovas Parachu. Ta viena žinia jau rodo, kad Puntas nebuvo

*) La Stampa Della Sera L'Etiopia e le sue risorse, September 19, 1935.

laukinių žmonių kraštas, o jau organizuota valstybė. Čia pat po parašu šventovės sienose atvaizduotas Parachu su savo palydovais. Visi jie panašūs į egiptiečius, — tai nelaukiniai žmonės. Tą panašumą didysis egiptologas Turajevas aiškina taip: „Punto gyventojai buvo giminingi Egipto chamitams, nors ir su didele negrų kraujo priemaiša. Jie šviesiaodžiai, turėjo ilgą dirbtinę barzdelę, dėvėjo tokią pat, kaip egiptiečiai, prijuostę, o ant rankų ir kaklo braslietus bei karolius. Šalia jų atvaizduoti ir negrai — reikia manyti, jie buvo vergai. Įdomi taip pat čia atvaizduota Paracho žmona, Punto gražuolė (6 pav.). Ligi šiol Etiopijoj gražuolė turi būti stora. Tokia yra ir šiandieni-

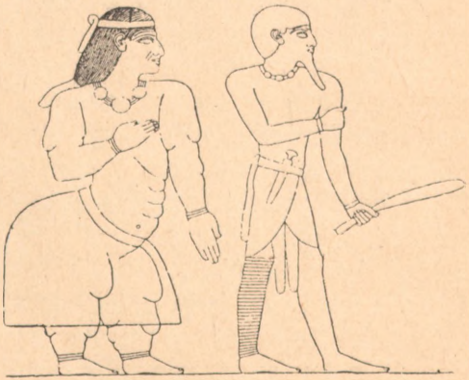

6 pav Punto valdovas Parachu su savc žmona. Jie basi, kaip ir visi etiopai šiandien.

nio neguso žmona; bet Parachu žmona — tai jau karikatūra. Egipto menininkas tyčia padidino tos gražuolės storumą, kaip grakščios egiptietės kontrastą. Įdomų taip pat čia turime tos šalies gamtos vaizdą. Tai kalnuota „ambų" žemė, terasų žemė, pagal kurią Hatšepsutė įkūrė savo šventovę. Čia pat tokios, kaip ir šiandien Etiopijoje, trobelės. Įdomu, kad tokių trobelių, palapinių pavidalo, ne tik šiandien ir seniau buvo Etiopijoje, bet ir kultūringam Egipte, Filės saloje. Tai ne laukinių žmonių trobelės, bet tinkamos tam klimatui būstinės.

Jau pati geografinė tos žemės padėtis — prie jūros, tarp Afrikos ir Azijos — ir to krašto turtai padarė tai, kad Punto žemė virto prekybos šalimi. Susipažindama su įvairių kraštų kultūra, ta šalis negalėjo palikti nekultūringa. O gal ji turėjo dar ir savo aukštą, savotišką kultūrą. Kokia kalba kalbėjo ta šalis? Kokį turėjo raštą? Kuriems dievams meldėsi?

Ligi šiol rasti Egipte dokumentai į tai neatsako. Čia reikia pabrėžti labai įdomų faktą, kad šiandieninės Etiopijos religijoje yra daug senovės Egipto religijos pėdsakų. Bet apie tai ir apie tolimesnius Egipto santykius su Puntu ir visą šiandieninę Etiopiją kalbėsime kitą kartą.

Baigdama pastebėsiu dar tai, kad čia

kalbėta ne apie visą šiandieninę Etiopiją, bet apie šiaurinę jos dalį, kur Italų Eritrėja ir šiaurinis karo frontas, — neveltui tą Etiopijos dalį geografai vadina „Senąja Etiopija". Ji, kaip matome, pasirodė istorijos scenoje prieš 5 tūkstančius metų.

Pastabos prie žemėlapio (7 psl.).

Kemet — egiptiškas pavadinimas, Egiptas — graikiškas. Nubijos vardas arabiškas, Etiopija — graikiškas. Kuš — egiptiškas. Abisinija su Aksumo miestu pasirodė tik I a. Kr. g.

LITERATŪROS PANTEONAS

Spaudos Fondo leidžiama pasaulinių literatūros įžymybių biblioteka,

pradėdama lyg naują etapą mūsų knygų pasaulyje, padės skaitytojams greičiau susivokti ir atskirti grožinę literatūrą nuo įvairių, kad ir serijomis mėginamų leisti, erzacų. Bibliotekos leidimą labai šiltai sutiko visuomenė ir spauda. Pirmaisiais numeriais eina šie įžymūs veikalai:

Ns 1—4. *Victor Hugo* — ***Žmogus, kuris juokiasi.*** Nepaprastas sukurtų tipų ryškumas, fabulos įdomumas ir siužeto patrauklumas šiam romanui suteikia didžiausį pasisekimą. Leidžiamas autoriaus jubiliejaus proga. Įdėtas autoriaus atvaizdas Vertė L. Daukša. I t. jau išėjo, II t. baig. spausti, kiti tomai taip pat tuojau išleidžiami. 2,50 lt.

Ns 5. *Johannes Linnankoski* — ***Pabėgėliai*** Romanas. Garsiausias suomių literatūrinės romanas Nepaprastai tobulos literatūrinės konstrukcijos veikalas. Pavyzdys, kaip turi būti parašytas romanas. Autoriaus atv. Vertė K. Korsakas. 2, lt.

Ns 6 8. *Mirko Jelusič* — ***Cezaris.*** Romanas. Garsus austrų rašytojo romanas apie didžiąją istorijos asmenybę. Vertė K. Puida. Autoriaus atv. 3 dailūs tomai po 2, - lt.

Ns 9 *Franz Werfel* — ***Abiturientų diena.*** Jaunystės kalčių rom. Nepaprastai ryškus, literatūriškai įdomus pavaizdavimas visų išgyventų vargų ir džiaugsmų, einant gimnazijos mokslą. Vertė S. Miglinas (sp.).

Ns 10—14. *Aleks. Tolstoj* — ***Petras Pirmasis.*** Romanas. Kapitalinis didžiojo Sovietų klasiko kūrinys apie didįjį Rusijos reformatorių Petrą I. Vertė K. Boruta. I t. jau yra. 3,50 lt.

Ns 15. *Bernard Shou* — ***Juoda mergaitė ieško Dievo.*** Nobelio laureato, didžiojo anglų rašytojo sensacinis, visiškai naujo liter. žanro kūrinys, V. Europoj sukėlęs furorą. Shou šią knygą parašė grįžęs iš kelionių po egzotiškus kraštus. Raižinių iliustracijos šią knygų daro dar įspūdingesnę. Vertė J. Baldauskas. (sp.).

Ns 16. *St. Žeromskio* — ***Išlikimoji upė.*** Gražiausias Žeromskio romanas, jau baigiamas ruošti spaudai.

Be šių veikalų „Literatūros Panteono" serijine biblioteka bus išleista visa eilė garsių autorių geriausių veikalų.

Abisinijos žemėlapis

prof. K. Pakšto priežiūroj sudarytas, su paaiškinimų knygute — „Abisinija ir jos kaimynai" yra gera informacija apie dabartinę krašto būklę. Sekantiems spaudą šis žemėlapis būtinas. Žemėlapis su knygute kaštuoja tik 1 litą. Išleido SPAUDOS FONDAS

Kelionės po pasaulį

visus domina ir vilioja. Ne kiekvienas gali apkeliauti tolimuosius kraštus, bet kiekvienas gali perskaityti labai įdomius Mato Šalčiaus pasaulinių kelionių iliustruotus įspūdžius

Svečiuose pas 40 tautų

Išleistus gražiais tomais. Įdomiausios šių metų knygos, visuomenėj turinčios didžiausio pasisekimo.

I tome — ekskursija per Europą. Kaunas—Atėnai.
II „ — per pasakiškuosius Arabų kraštus,
III „ — po Mažąją Aziją ir Iraną,
IV „ — Slėpiningoji Indija,
V „ — Džiunglių kraštuose,
VI „ — Kinija, Japonija, Mandžūrija etc. (spaud.).

Visi tomai sudaro ištisą, vienintelę mūsų kalba, kelionių įspūdžių naudingą bibliotekėlę. Šias kuygas skaito net po kelis kartus!

Tomai papuošti efektingais dail. Kulakausko spaivotais viršeliais, kiekvienas po 3,— lt.

Knygos gaunamos visuose leidėjo SPAUDOS FONDO knygynuose